

DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2024.53.300725>

УДК 347.1(045)

М. О. Кармазін, аспірант
Київський міжнародний університет
Кафедра публічного та європейського права
вул. Львівська, 49, Київ, 03179, Україна
e-mail: maksym.karmazin@gmail.com

ТЕХНОЛОГІЇ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ІТ ІНДУСТРІЇ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ

У сучасному світі стрімкого розвитку інформаційних технологій, важливість технологій штучного інтелекту у сфері інформаційно-технологічної індустрії стає визначальною, призводячи до серйозних викликів для правового регулювання, особливо в контексті інтелектуальної власності. У науковій статті автор здійснює вивчення технології штучного інтелекту як об'єкта правового захисту інтелектуальної власності, фокусуючись на порівняльно-правових засадах в міжнародному та українському праві. Автор проводить докладний аналіз сучасного стану розвитку штучного інтелекту в ІТ індустрії, розглядаючи юридичні аспекти в країнах Європи, Азії, Сполучених Штатів Америки та України. У статті представлено результати розгляду низки ключових аспектів, пов'язаних із правовим захистом інтелектуальної власності, таких як: патентування, встановлення авторських прав на системи машинного навчання.

Автором здійснено детальний аналіз міжнародних стандартів, конвенцій та інших регулюючих нормативно-правових документів у контексті регулювання використання штучного інтелекту. Проведено вивчення законодавства України, акцентуючи увагу на проблемних аспектах та національних особливостях. Результати дослідження розкривають прогалини в національному та міжнародному правовому середовищі та визначають проблеми в регулюванні технологій використання штучного інтелекту. В статті представлено перспективні напрямки для подальшого вдосконалення правової системи, надаючи баланс між захистом інтелектуальної власності та сприянням інноваціям у секторі ІТ. Представлена стаття є важливим джерелом для науковців, практикуючих юристів та регуляторів, які цікавляться взаємодією між технологічним розвитком та правовим регулюванням штучного інтелекту в міжнародному та українському праві. Оскільки окреслена тематика є новою та перебуває в процесі динамічного оновлення, її дослідження потребує постійного та детального вивчення у наукових колах.

Ключові слова: ІТ індустрія, право інтелектуальної власності, технологічний розвиток, міжнародне право, патент, інновація.

Постановка проблеми. Інформаційна та технологічна революція, яка охопила світ у другій половині ХХ століття, призвела до стрімкого розвитку сучасних технологій, зокрема технологій штучного інтелекту (ШІ). ІТ індустрія стає

Резолюцію про цивільно-правові положення щодо робототехніки. Документ, який складається з понад 100 пунктів, стосується різних аспектів і проблем робототехніки. Зокрема, пропонується створення правової бази для використання штучного інтелекту та запровадження загальноєвропейської системи реєстрації «розумних» машин [2].

На думку парламентарів, певним категоріям роботів має бути присвоєно індивідуальний реєстраційний номер, який буде вноситися до спеціального реєстру, де можна буде знайти детальну інформацію про робота, включаючи інформацію про виробника, власника та умови компенсації у разі пошкодження [3, с. 50].

Європейська комісія намагається зменшити ризики, пов'язані з використанням штучного інтелекту, шляхом встановлення додаткових, пропорційних і гнучких правил, які допоможуть Європі відігравати провідну роль у встановленні глобальних стандартів безпеки для використання штучного інтелекту. Закон ЄС про штучний інтелект класифікує технології штучного інтелекту за рівнем ризику: від мінімального до обмеженого, високого та забороненого. До серйозних ризиків належать: біометричний нагляд, поширення дезінформації або дискримінаційних висловлювань. Системи штучного інтелекту з неприйнятним рівнем ризику для безпеки людини будуть суворо заборонені.

Щодо публічного характеру розгляду законодавчих змін, то у 2018-2019 роках у Франції почалися публічні дебати щодо трансформацій, пов'язаних із цифровою трансформацією. Це включало конституційні зміни, а також зміни в законодавстві. У січні 2020 року депутат Національних зборів Франції П'єр-Ален Рафан запропонував Хартію штучного інтелекту та алгоритмів (*Charte de l'intelligence artificielle et des algorithmes*) [7].

У грудні 2023 року Європейський парламент офіційно досягнув попередньої згоди з Радою щодо акту штучного інтелекту. Завдяки цій угоді Європейський Союз запровадив першу в світі комплексну постанову щодо штучного інтелекту, відому як Закон про штучний інтелект. Ця знакова постанова зараз знаходиться на завершальній стадії імплементації, оскільки їй ще потрібно офіційно прийняти Парламентом і Радою. Закон про ШІ спрямований на захист добробуту та основних прав громадян ЄС, створюючи прецедент для глобального управління ШІ [15].

Федеральні, державні та місцеві органи влади США продовжують демонструвати готовність займати певні позиції по всьому спектру регулювання, в тому числі, у світлі останніх подій і суспільних рухів, що призвело до різних політичних підходів до регулювання штучного інтелекту. Один з них полягає у повній забороні технологій штучного інтелекту. Необхідно розуміти, що ризиковані або суперечливі випадки використання штучного інтелекту продовжуватимуть генерувати подібну громадську підтримку і, зрештою, можуть призвести до відмови американської громадськості від масового розгортання систем штучного інтелекту [14].

У більшості випадків тенденція свідчить на користь більш індивідуальних і більш нюансованих оцінок того, як найкраще регулювати системи штучного інтелекту відповідно до їхнього кінцевого використання регуляторними органами США. Тим не менш, існує невід'ємний ризик того, що реакційна законодавча

Важливим аспектом є привернення уваги до необхідності законодавчого врегулювання правовідносин між людиною і штучним інтелектом у Південній Кореї, де законодавець одним із перших запровадив низку доктринальних положень («Корейське право розвитку штучного інтелекту роботів» (2005), «Етичний статут роботів» (2007) і «Правове регулювання автономних систем в Південній Кореї» (2012) [10].

У даному законодавстві Південної Кореї деталізовано необхідність детального регулювання діяльності творців програм для функціонування роботів, а також осіб, які беруть участь у їх розробці та виробництві, використанні та знищенні [6, с. 200].

Серед ключових документів Японії у досліджуваній сфері можна віднести «План економічного відновлення Японії», «Нова стратегія робототехніки. Стратегія робототехніки Японії: Огляд, стратегія, план дій» [11]. Для японської правової доктрини характерна розробка та імплементація керівних принципів, однак, не підкреслює, що вони покликані забезпечити безпечне використання роботів нового покоління. Науково-технічний прогрес у сфері штучного інтелекту розвивається надзвичайно стрімко, що вимагає створення гнучкого законодавства для регулювання експлуатації інтелектуальних роботів.

Міністерство економіки, торгівлі та промисловості Японії (METI), працюючи разом із Групою експертів із впровадження принципів штучного інтелекту, сформулювало документ під назвою «Рекомендації щодо впровадження принципів штучного інтелекту, версія 1.1» [9]. У цих рекомендаціях міститься стислий виклад практичних кроків дотримуватися соціальних принципів ШІ, орієнтованого на людину, як це визначено Радою з інтегрованої інноваційної стратегії в березні 2019 року. Сім соціальних принципів ШІ: орієнтація на людину, освіта чи грамотність, захист конфіденційності, забезпечення безпеки, справедливості конкуренції та чесності, підзвітності і прозорості та інновацій.

Актуальним залишається процес реформування законодавства у сфері авторського права з метою забезпечення адекватного регулювання, збалансованого з публічними та приватними інтересами. Потребує вирішення питання визнання об'єктів, створених за допомогою штучного інтелекту та безпосередньо штучного інтелекту, такими, що підлягають охороні. З огляду на курс України на євроінтеграцію, очевидно, що стандарти ЄС у цій сфері в майбутньому стануть основою для відповідного національного законодавства [4].

Проблема патентоспроможності технологій штучного інтелекту також має свою специфіку в контексті патентування винаходів, створених системами штучного інтелекту, специфічної правосуб'єктності таких систем. Тому може скластися ситуація, коли винахід і винахідник – це один і той самий штучний інтелект, і в такому випадку неможливо вирішити обидві проблеми одночасно.

Деякі технології штучного інтелекту не повинні патентуватися, щоб забезпечити вищезгадане розмежування між винахідником і винаходом, створеним винахідником. Основна проблема полягає не у визнанні авторства штучного інтелекту, а в законодавчому визначенні особи, якій будуть належати майнові права на об'єкт, створений програмою.

Наразі автором твору, створеного штучним інтелектом, може бути визнаний творець самого штучного інтелекту. Україна нещодавно концептуально оновила

законодавство у сфері авторського права. Закон України «Про авторське право і суміжні права» [1] передбачає, що у разі, якщо неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою, є результатом використання об'єктів авторського права та / або об'єктів суміжних прав, відповідний суб'єкт користується правом особливого роду (*suī generis*) на такий неоригінальний об'єкт, за умови дотримання ним прав суб'єкта авторського права або суміжних прав, об'єкт суміжних прав якого зазнав використання у процесі генерування такого неоригінального об'єкта.

Ефективне вирішення цих проблем інтелектуальної власності вимагає колективних зусиль усіх зацікавлених сторін, включаючи політиків, постачальників послуг, розробників, творців вмісту та власників бізнесу. Розробники штучного інтелекту повинні переконатися, що вони дотримуються законів, пов'язаних із отриманням даних, які використовуються для навчання їхніх моделей [13]. Це може включати отримання ліцензій або компенсацію для тих, хто володіє інтелектуальною власністю, що використовується, або розподіл доходу, отриманого за допомогою інструменту ШІ.

Висновки і пропозиції. Отже, можна зробити висновок, що існуючі порівняльно-правові засади регулювання технологій ШІ виявляються недостатніми для вирішення викликів, які постають у зв'язку з інноваційними рішеннями в ІТ галузі. Розрізнення між міжнародним та національним законодавством, а також невідповідності у визначенні прав та обов'язків сторін, створюють прогалини, які потребують запровадження швидких дій. Однак, варто відзначити, що існує потенціал для гармонізації правових норм у сфері інтелектуальної власності в контексті ШІ. Застосування міжнародних стандартів та найкращих практик може допомогти створити єдиний фреймворк, який сприятиме розвитку технологій та захисту прав їхніх творців.

Список використаної літератури

1. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 01 грудня 2022 року № 2811-IX. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T222811>.
2. Кривецький О. До проблеми правового регулювання штучного інтелекту. *Громадська думка про правотворення*. 2018. № 14. URL: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3728:do-problemi-pravovogoregulyuvannya-shtuchnoho-intelektu&catid=8&Itemid=350.
3. Радутний О. Е. Юридична освіта та сфера надання правових послуг в контексті штучного інтелекту. *Інформація і право*. 2019. № 2 (29). С. 40-54.
4. Стрельник В. В., Демченко А. М., Мироненко А. О. Правове поєднання права інтелектуальної власності та технології штучного інтелекту. *Приватне та публічне право. Науковий фаховий журнал*. 2020. № 4. С. 50-53.
5. Тюрю Ю. І. Адміністративно-правовий механізм реалізації правової доктрини у сфері штучного інтелекту в Україні. Дис... докт. юрид. наук: 12.00.07. Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Дніпро, 2023. 381 с.
6. Яцкевич І. І. Правове регулювання юридичних гарантій реалізації особою права на працю: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.05. Київ, 2016. 23 с.
7. Charte de l'intelligence artificielle et des algorithmes. URL: https://www.assemblee-nationale.fr/dyn/15/dossiers/charte_intelligence_artificielle_algorithmes
8. Cohen J. The untold story of the «circle of trust» behind the world's first gene-edited babies. *Science*. 2019. URL: <https://www.science.org/content/article/untold-story-circle-trust-behind-world-s-first-gene-edited-babies>
9. Governance Guidelines for Implementation of AI Principles Ver. 1.1. URL: <https://www>.

- meti.go.jp/english/press/2022/0128_003.html
10. Kim Yoon-mi. Korea drafts «Robot Ethics Charter». The Korea Herald. 2007. URL: <https://link.galegroup.com/apps/doc/A166092392/AONE?u=googlescholar&sid=AONE&xid=340db03e>.
 11. New Robot Strategy. URL: https://www.meti.go.jp/english/press/2015/pdf/0123_01b.pdf.
 12. President Biden Issues Executive Order on Safe, Secure, and Trustworthy Artificial Intelligence. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2023/10/30/fact-sheet-president-biden-issues-executive-order-on-safe-secure-and-trustworthy-artificial-intelligence/>
 13. The future of intellectual property in the era of AI, 2023. URL: <https://networkreadinessindex.org/the-future-of-intellectual-property-in-the-era-of-ai/>
 14. The House Intelligence Committee's hearing on Deepfakes and AI on 13 June 2019 (US House of Representatives, Permanent Select Committee on Intelligence, Press Release: House Intelligence Committee To Hold Open Hearing on Deepfakes and AI (7 June 2019)). URL: <https://www.theverge.com/2019/6/13/18677847/deep-fakes-regulation-facebook-adam-schiff-congress-artificial-intelligence>.
 15. Zivkovic K. Duric D. The AI Act – EU's First Artificial Intelligence Regulation. URL: <https://www.kinstellar.com/news-and-insights/detail/2577/the-ai-act-eus-first-artificial-intelligence-regulation>.

References

1. Law of Ukraine «On Copyright and Related Rights» of 01 December 2022 № 2811-IX. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T222811> [in Ukrainian].
2. Kryvetskyi O. (2018). On the problem of legal regulation of artificial intelligence. *Hromadska dumka pro pravotvorennia* Vol. 14. URL: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3728:do-problemi-pravovogoregulyuvannya-shitchnogo-intelektu&catid=8&Itemid=350. [in Ukrainian].
3. Radutnyi O. E. (2019). Legal education and the sphere of legal services in the context of artificial intelligence. *Informatsiia i pravo*. Vol. 2 (29). PP. 40-54 [in Ukrainian].
4. Strelnyk V. V., Demchenko A. M., Myronenko A. O. (2020). Legal combination of intellectual property rights and artificial intelligence technology. *Pryvatne ta publichne pravo. Naukovyi fakhovyi zhurnal*. Vol. 4. PP. 50-53. [in Ukrainian].
5. Tiuria Yu. I. (2023). Administrative and legal mechanism for the implementation of the legal doctrine in the field of artificial intelligence in Ukraine. *Dys... dokt. yurud. nauk: 12.00.07*. Dnipropetrovskiy derzhavnyi universytet vntrishnikh sprav, Dnipro. 381 p. [in Ukrainian].
6. Iatskevych I. I. (2016). Legal regulation of legal guarantees of the implementation of the right to work by a person: avtoref. *Dys... kand. yurud. nauk: 12.00.05*. Kyiv. 23 p. [in Ukrainian].
7. Charte de l'intelligence artificielle et des algorithmes. URL: https://www.assemblee-nationale.fr/dyn/15/dossiers/charte_intelligence_artificielle_algorithmes.
8. Cohen J. (2019). The untold story of the «circle of trust» behind the worlds first gene-edited babies. *Science*. URL: <https://www.science.org/content/article/untold-story-circle-trust-behind-world-s-first-gene-edited-babies>.
9. Governance Guidelines for Implementation of AI Principles Ver. 1.1. URL: https://www.meti.go.jp/english/press/2022/0128_003.html.
10. Kim Yoon-mi (2007). Korea drafts «Robot Ethics Charter». The Korea Herald. URL: <https://link.galegroup.com/apps/doc/A166092392/AONE?u=googlescholar&sid=AONE&xid=340db03e>.
11. New Robot Strategy. URL: https://www.meti.go.jp/english/press/2015/pdf/0123_01b.pdf.
12. President Biden Issues Executive Order on Safe, Secure, and Trustworthy Artificial Intelligence. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2023/10/30/fact-sheet-president-biden-issues-executive-order-on-safe-secure-and-trustworthy-artificial-intelligence/>
13. The future of intellectual property in the era of AI (2023). URL: <https://>

- networkreadinessindex.org / the-future-of-intellectual-property-in-the-era-of-ai /
14. The House Intelligence Committees hearing on Deepfakes and AI on 13 June 2019 (US House of Representatives, Permanent Select Committee on Intelligence, Press Release: House Intelligence Committee To Hold Open Hearing on Deepfakes and AI (7 June 2019)). URL: <https://www.theverge.com/2019/6/13/18677847/deep-fakes-regulation-facebook-adam-schiff-congress-artificial-intelligence>.
 15. Zivkovic K. Duric D. The AI Act – EUs First Artificial Intelligence Regulation. URL: <https://www.kinstellar.com/news-and-insights/detail/2577/the-ai-act-eus-first-artificial-intelligence-regulation>.

Стаття надійшла 04.03.2024 р.

M. O. Karmazin, Postgraduate Student
Kyiv International University
the Department of Public and European Law
49 Lvivska St, Kyiv, 03179, Ukraine
e-mail: maksym.karmazin@gmail.com

ARTIFICIAL INTELLIGENCE TECHNOLOGIES IN IT INDUSTRY AS AN OBJECT OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS: COMPARATIVE LEGAL BASIS

Summary

In the modern world of rapid development of information technologies, the significance of artificial intelligence technologies in the information technology industry becomes decisive, leading to serious challenges for legal regulation, especially in the context of intellectual property. In this scientific article, the author conducts a study of artificial intelligence technology as an object of legal protection of intellectual property, focusing on comparative legal principles in international and Ukrainian law. The author provides a detailed analysis of the current state of artificial intelligence development in the IT industry, examining the legal aspects in European, Asian, United States, and Ukrainian jurisdictions. The article presents the results of reviewing several key aspects related to the legal protection of intellectual property, such as patenting and establishing copyright for machine learning systems. The author conducts a detailed analysis of international standards, conventions, and other regulatory legal documents regarding the regulation of artificial intelligence usage. The legislation of Ukraine is studied with a focus on problematic aspects and national peculiarities. The research results reveal gaps in the national and international legal environment and identify issues in regulating the use of artificial intelligence technologies. The article suggests prospective directions for further improvement of the legal system, balancing the protection of intellectual property and fostering innovation in the IT sector. This article serves as an essential source for researchers, practicing lawyers, and regulators interested in the interaction between technological development and legal regulation of artificial intelligence in international and Ukrainian law. Since the outlined topic is novel and undergoes dynamic updates, continuous and detailed research in academic circles is required.

Keywords: IT industry, intellectual property law, technological development, international law, patent, innovation.